

वा० रा०

॥ १९२ ॥

प्रकृतमंवागर्हाभावमुपसंहरति यावदिति ॥ तावत् तावत्परिमाणकमित्यर्थः ॥ अतः कैकेय्या अप्यस्मिन्नियोजने तथैवाधिकारइति भावः ॥ २१ ॥ समाचरे समाचरिष्यामि ॥ २२ ॥ त्वयाराज्यं प्राप्तव्यं ॥ मया दंडके वस्तव्यं ॥ २३ ॥ एवं विभागं लोकसन्निधौ मन्त्रिपुरोहितादिजनसंनिधौ उक्त्वा तानेवं विभागं कुरुतेति व्यादिश्य च आज्ञाप्य च दिवंगत इत्यन्वयः ॥ २४ ॥ यथा भागं पितृकल्पितचतुर्दशवर्षपर्यंतं अनेन तदनंतरमहं भोक्ष्यामीति सूचितं ॥ मात्रापि चतुर्दशवर्षपर्यंतं वनवास एव दत्तः ननु सर्वथा मेराज्य त्यागः ॥ पित्रापि तावदेवानुमतमिति भावः ॥ २५ ॥ पिता महात्मा ब्रह्मणानुल्यः ॥ अव्ययं सर्वलोकेश्वरत्वं ब्रह्मत्वं पित्र ननु मतमिति शेषः न हितमित्यन्वयः ॥ ननु पि यावत्पितरि धर्मज्ञगौरवं लोकसत्कृते ॥ तावद्दुर्मरुतां श्रेष्ठजनन्यामपि गौरवं ॥ २१ ॥ एताभ्यां धर्मशीलाभ्यां वनंगच्छेति राघव ॥ मा तापितृभ्यामुक्तो हं कथमन्यत्समाचरे ॥ २२ ॥ त्वयाराज्यमयोध्यायां प्राप्तव्यं लोकसत्कृतं ॥ वस्तव्यं दंडकारण्ये मया वल्कलवाससा ॥ २३ ॥ एवमुक्त्वा महाराजो विभागं लोकसन्निधौ ॥ व्यादिश्य च महाराजो दिवं दशरथो गतः ॥ २४ ॥ स च प्रमाणं धर्मात्मारजालोक गुरुस्तव ॥ पित्रा दत्तं यथा भागमुपभोक्तुं त्वमर्हसि ॥ २५ ॥ यदब्रवीन्मां नरलोकसत्कृतः पिता महात्मा विबुधाधिपोपमः ॥ तदेव मन्येप रमात्मनो हितं न सर्वलोकेश्वरभावमव्ययं ॥ २६ ॥ इत्यार्षे श्रीरा० वा० अ० एकाधिकशततमः सर्गः ॥ १०१ ॥ ॥ ७३ ॥ ॥ ७३ ॥

तृमरणश्रवणोत्तरं शोकमुलंघ्याभिषेकप्रत्याख्यानमेव कुत इति चेच्छृणु ॥ भरतस्याभिषेककरणप्रत्याशा वारणाय ॥ कैकेय्यालोकानां चान्यथा संभावनावारणाय शोककाले पि धैर्यमवलंब्य तत्करणं शोककालेऽप्येवं धैर्यं कर्तव्यमिति लोकोपदेशायेति मम प्रतिभाति ॥ तीर्थं तु पूर्व न स्वर्गं गतः मृतकल्पः विधवास्तत्कल्पा इत्यर्थं मत्वा मरणनिश्चया भावेन राज्यास्वीकारायैव राजानं मृतकल्पं वदतीति बुद्ध्या शोकाकरणपूर्वकमभिषेकप्रत्याख्यानं कृतवान् ॥ स्ववाक्ये दिवंगत इत्यत्राप्येवमेवेत्याह ॥ कतकस्तु गतः स्वर्ग इति भरते नोक्तेऽपि पितृमरणोचितसर्वकार्यकरणे कृते भरतस्तस्य मे इत्याद्युक्तवान् ॥ कविस्तु संक्षेपेणादावुक्त्वा ये विस्तरेण वदतीति प्रायः कवेः स्वभाव इत्याह ॥ २६ ॥ इति रामाभिरामेश्रीरामायणतिलके वाल्मीकीये आदिकाव्ये अयोध्याकाण्डे एकाधिकशततमः सर्गः ॥ १०१ ॥ ॥ ७३ ॥ ॥ ७३ ॥ ॥ ७३ ॥

अ० का०

॥ १९२ ॥